

Sociolinguista da Vrin lavura en chanzlia federala

Lavur pretensiusa – translatar texts da la confederaziun en rumantsch

DA CLAUDIA CADRUVI / ANR

■ **Darar inscuntran ins gliedud giuvna cun ina tala conscienza per la rolla e posiziun dal rumantsch sco lingua minoritara: Giuanna Caviezel è creschida si a Vrin, è stada da mattatscha cun ses geniturs 14 stads ad alp, studegia sociolinguistica e translatescha tar la chanzlia federala dapi passa in onn texts da la confederaziun en rumantsch.** Mo paucs enconuschan questa differenza: Il rumantsch è ina lingua naziunala, però betg ina lingua uffiziala. La giuvna translatura sa exact tge che quai munta, numnadamain ch'il rumantsch na stat betg a pe al tudestg, franzos e talian sin plaun federal. Bliers documents impurtants na cumparan mai per rumantsch. «Atgnamain n'èsi betg gist che nus n'avain betg il medem status sco tschels linguatgs», di *Giuanna Caviezel* e conceda a medem mument ch'i fiss strusch pussaivel da translatar tut. E tutina: «Per esser sincera quet jau ch'i n'è betg en urden.»

Fin sentiment linguistic

Dacurt ha Caviezel translata la brochura davart la nova taxa per radio e televisiun. Ella na sa cuntenta betg cun soluziuns mo a mesas. La brochura explitgescha tranter auter per tge intent ch'ins dovra ils daners. Per «Verwendung der Abgabe» ha ella chattà en il pledari il pled «utilisaziun da la taxa». Tenor ses fin sensori linguistic n'era quest pled dentant betg precis avunda. Ella ha tschertgà vivanant e la finala chattà il verb «impunder» ord il qual ella ha fatg «l'impundi-

Curt e bun

Naschida: ils 3 da december 1992
Creschida si: a Vrin
Abitescha: a Berna
 Studegia sociolinguistica
Sport: curren, ballape, power-yoga
 Va fitg gugent a viandar u en il guaud
Cuntrada preferida: Alp Diesrut
Mangia gugent: libanais
Baiva gugent: aua da Zamuor
Hobi: cuschinar

ziun da la taxa». Cun la medema precauziun – ed en collavuraziun cun la chanzlia chantunala dal Grischun – sa fattschenta ella da preschent cun las materialias per las elecziuns naziunals da l'atun vegnint. Er ils Rumantschs duain obtegnair mussavias ed entruidaments davart las elecziuns – saja quai sin palpiri u sin la plattafurma ch.ch.

Laus, Ramosa e Diesrut

Gia dapi sis onns na viva Caviezel betg pli en il Grischun e n'ha betg pli tant contact cun famiglia ed amis. L'entschatta en la chanzlia federala ha ella perquai gi l'impressiun ch'i manchia ad ella tscherts plects. En il fratemp resenta ella quai sco privilegi da pudair sviluppar in rumantsch pli elevà ch'enritgeschia era sia vita privata. «Forsa poss jau dar in impuls ad autras personas da mia vegliadetgna e poss dar vinavant ina u l'otra expressiun che nus pudain duvrar empè dal pled tudestg.» I para ad ella impurtant da pledar in bun rumantsch. «Sche mintgin dat mo in zichel bregia porta gliez gia blier. Il tudestg è uschè ferm e sche nus Rumantschs cuntinuain a sa sutta metter n'avain nus nagina forza dad evitar ch'il tudestg dominescha.»

Caviezel è creschida si cun in bab rumantsch ed ina mamma tudestga. Sch'insatgi la dumonda suenter sia lingua materna inditgescha ella però il rumantsch. Plinavant discurra ella oz, en situaziuns ch'ella ha pli baud forsa anc duvrà il tudestg, sapientivamain rumantsch.

Giuanna è creschida si a Vrin, entadim la Lumnezia. Sco mattatscha è ella stada 14 stads cun ses geniturs e cun sia sora ad alp: Laus, Ramosa, Diesrut e S. Carli. Naven da l'alp da Morissen gieva ella perfin cun moped ed auto da posta giu Vella a scola secundara. «Igl è stà il pli bel temp da mia vita. Da là vegn era mia attaschadadad a la natira.»

Manchester ed Aix-en-Provence

Suenter la matura bilingua cun rumantsch a Cuir è ella s'inscritta per il studi da translaziun a l'Universitad da Genevra durant il qual igl è stà d'absolver in praticum a l'ester. Giuanna è stada a Manchester ed ad Aix-en-Provence –

Giuanna Caviezel – per lunsch ora la giuvna dal team – na sa nuspescha betg da far qua u là atgnas propostas tge ch'ins pudess translatar en rumantsch.

FOTO C. CADRUVI

questa bellezza cuntrada da la Frantscha dal sid.

Gjuvna en il team

En l'exteriur ha la studenta percurschi quant aut ch'il nivel da scolaziun a las universitads svizras è. Suenter il bachelor en «communication multilingue» a Genevra ha ella cuntinuà cun il master en sociolinguistica a l'Universitad da Berna. «Entras quest studi sun jau vegnida blier pli pertscharta dal fatg ch'il rumantsch è in linguatg minoritar. Jau sun era pli loscha dad esser ina Rumantscha e blier pli conscienza quant impurtant ch'igl è da mantegnair in tal linguatg», di la studenta che ha l'intenziun da scriver sia lavur da master davart in aspect sociolinguistic dal rumantsch. Tge pigliar a maun suenter il studi na sa ella anc betg. Da viver a Berna plascha bain. «La qualitad da viver è fitg auta. Sch'ins po la stad sur mezdi ir a curren sper l'Aara èsi in daletg.» Curren distanzas lungas – sche pussaivel en il guaud – munta per ella recreaziun. Suenter ina tala tura turna ella plain elan e schlantsch en la chanzlia federala e cuntinuescha sia lavur. Ella è per lunsch ora la pli giuvna en il team. Gliez na resenta ella betg sco dischavantatg. «Jau sai profitar da las experientschas dals auters ed jau poss era vegnir cun propostas da translatar documents u paginas d'internet che pon servir a la populaziun rumantscha.»

Broschura gratuita declera confederaziun

Tgi che less s'infurmar davart il stadi svizzer po leger «La confederaziun en furma concisa – 2019». Questa brochura da var 80 paginas explitgescha co che la regenza lavura, co ch'il parlament funcziuna, tge incumbensas ch'ils departaments e lur uffizis adempleschan. La chanzlia federala actualisescha mintg'onn la brochura ch'ins po retrair gratuit per rumantsch, talian, franzos, tudestg ed englais sut www.bundespublikationen.admin.ch.

dus semesters dal tuttafatg differents. L'universitad en l'Engalterra haja offrì in'organisaziun extraordinaria ed in'infrastructura geniale, raquinta ella. Ma i fascheva adina trid'aura ed igl era grischatzsch amez questa citad industrialia. Il

cuntrari en Frantscha: Là era l'organisaziun sgarschaivla e l'infrastructura uschè miserabla che la studenta aveva magari dubi che la sutga sin la quala ella seseva pudess ir en paglia. Persuenter hai fatg mintga soli di in'aura magnifica en